

Muscowitischen und persischen Reise

Bogen

Olearius, Adam: *Vermehrte Neue Beschreibung der Muscowitischen vnd Persischen Reyse.* 2. udg.. Schleswig, 1656.

Bogen, der oprindeligt udkom i Slesvig i 1646, udgjorde hovedudbyttet af den ekspedition, der i oktober 1635 startede fra Travemünde i Holsten med kurs mod Persien, og hvori deltog bogens forfatter **Adam Olearius**. Rejsen gik over Tallinn, Narva, Novgorod, Moskva, Astrakhan, Det Kaspiske Hav til Isfahan i den centrale del af det nuværende Iran. Her opholdt selskabet sig fra august til december 1637, da hjemfærden tiltrådtes.

Bogen er selv i dag en af **hovedkilderne til udforskningen af Ruslands og Kaukasusområdets historie i 1600-tallet**. Går man på nettet, vil man finde talløse referencer til **Olearius** – ikke mindst på russiske hjemmesider. I **Olearius'** egen levetid nåede bogen at udkomme i fire oplag samt at blive oversat til nederlandsk, fransk, engelsk og for visse deles vedkommende også italiensk. Alene bogens talrige kobberstik udgør en næsten udtømmelig kilde til etnografiske, historiske og arkæologiske oplysninger. De ledsagende kort er nogle af de ældst kendte i verden over de pågældende områder. Se specielt kortet over Volgaegnen, der er foldet ud i udstillingsmontren.

Først og fremmest rummer bogen beretningen om et fuldstændig fantastisk forløb med talrige eventyr, skibsførelse, nervepirrende oplevelser etc.. Bl.a. hører vi om, hvordan det russiske bureaukrati gentagne gange lagde hindringer i vejen for ekspeditionens videre færd, så **Olearius** på et tidspunkt måtte rejse hele vejen hjem til Slesvig for at få yderligere akkreditiver og dokumenter...

Forfatteren

Adam **Olearius**, (efternavnet er en latiniseret form af tysk *Oehlschläger*), 1603-1671, var gottorpsk videnskabsmand og rejsebogsforfatter. Efter nogle år i Leipzig, hvor han bl.a. beskæftigede sig med fysik og astronomi, trådte han i 1633 i hertugen af Gottorps tjeneste.

1635-1639 deltog han så i den rejse, der førte ham fra Slesvig til Persien via Rusland, og som er emnet for dette kæmpeværk på langt over 1000 sider. En enestående viden og iagttagelsesevne besad han – samt en rent ud utrolig råstyrke til at overkomme de vanskeligheder og strabadser, der var forbundet med at rejse gennem 1600-tallets Rusland og Persien...

Og hvad **Olearius'** lærdom angår, behøver man blot nævne, at han i det lille halve år, han befandt sig i Isfahan, nåede at lære sig persisk, så han efter hjemkomsten til Slesvig som en af de første nogensinde var i stand til at oversætte oldpersiske tekster til tysk! Den slags er ikke enhver beskåret!

Olearius var med andre ord en øjenåbner – et vidnesbyrd om et kolossalt videbegær efter at lære verden uden for Europa at kende – alt det nye og ukendte, der ventede bag horisonten... Med fuld ret betragtes han i dag som en af de tidligste europæiske etnografer.

Baggrunden

Allerede ved de store opdagelsesrejser i 1400-1500-tallet blev der åbnet op for handel og søfart på fremmede verdensdele. Langdistancehandel var imidlertid en risikabel og kapitalkrævende affære med muligheder for den helt store gevinst, men så sandelig også for tab af samme kaliber. Danske konger – fx **Christian IV** – var derfor ivrige efter at ophjælpe den slags foretagender. Således oprettedes et *Ostindisk Kompagni* i 1616 og *Vestindisk-Guineisk Kompagni* 1671. Sidstnævnte specialiserede sig bl.a. i handel med neger-slaver...

Også i hertugdømmet Slesvig-Holsten-Gottorp prøvede man at komme med på vognen. Som mange gange før og siden frembød netop området på den sydligste del af den jyske halvø ideelle betingelser for fjernhandel i stor stil: Havnemuligheder ved østvendte kyster, kort afstand herfra til den nyanlagte by Friedrichsstadt mod vest – samt masser af pak-huse i Kiel, dersom herlighederne skulle opmagasineres i længere tid. Syd på ventede et stort marked i Hamborg... Det er ikke for meget sagt, at hertug **Frederik III** (der ikke må forveksles med den samtidige danske konge med samme navn og nr.), drømte om den store fortjeneste.

Her var det så, at **Olearius** kom ind i billedet. Sammen med en række andre rejsedeltagere skulle han drage mod øst til et område, kun de færreste interesserede sig for: Rusland og Persien – over land. Opgaven lød på at etablere handelskontakter med de fjerne folkeslag. Desværre var perserne og russerne ikke sådan at bide skeer med, og udover **Olearius'** værk kom der stort set intet ud af anstrelserne – udover et kæmpe tab for **Frederik III**.